

Nr 166.

Av herrar **Ljunggren** och **Träff**, *angående ersättning åt byggmästaren F. William för lidna förluster såsom byggnadsentreprenör.*

Den 23 sept. 1918 ingav byggmästaren F. William i Motala till Kungl. Maj:t en skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att ett merkostnadstillägg å femton tusen (15,000) kronor måtte tillerkännas honom utöver vad han enligt entreprenadkontrakt beträffande utförande av vissa byggnader vid anstalten Bona haft att uppbära (Bil. A.).

Enligt dessa kontrakt utgjorde den sammanlagda summan kronor etthundrafemtio två tusen trehundra tjugo (152,320), vadan det begärda merkostnadstillägget representerar cirka 10 proc. av entreprenadbeloppet.

De omständigheter, varpå ansökningsen grundades, framgå av bil. A till denna motion.

Den 20 okt. 1918 inlämnade byggmästare William till Kungl. Maj:t ytterligare en skrivelse med vidimerad specifikation över utgifterna för bygget, upptagande jämväl en post å kronor åttatusen (8,000) såsom eget arvode ävensom ett belopp å kronor ett tusen tvåhundra (1,200) för reparationer vid ansvarstidens slut.

Vid specifikationen var fogat följande intyg:

»Undertecknade, som på anmodan denna dag genomgått ovanstående räkenskaper rörande skolhus- och sjukhusbyggnader vid statens uppfostringsanstalt Bona, slutande å resp. 114,329 och 57,873 kronor, få härmed bestyrka, att desamma överensstämmer med oss företedda verifikationer samt att vi vid samma vår granskning funnit, att någon som helst överbetalning ej förekommit, utan traktens pris tillämpats. Av byggmästare William själv levererad material samt med egna hästar utförd körning

har uppgivits till lägsta gängse pris. Motala den 18 okt. 1918, Gustaf Andersson, förvaltare, Motala, Thure Karlsson, byggmästare, Motala.»

Ovannämnda specifikation hade icke ingivits, när styrelsen för statens uppfostningsanstalt å Bona första gången den 8 okt. 1918 avgav sitt yttrande, vadan styrelsen då icke ansåg sig kunna tillstyrka framställningen i det skick den befann sig. Styrelsen betonade likväl, att den för sin del ansåg «det med hänsyn till kristidförhållandena icke oskäligt att entreprenadförluster, uppkomna genom omständigheter, över vilka entreprenören icke kunnat råda, varda helt eller delvis gottgjorda efter fullständig utredning av samtliga på ersättningsfrågan inverkan faktorer.»

I ett senare yttrande — sedan specifikationen inkommit — tillstyrkte styrelsen den 26 okt. 1918 den gjorda framställningen. Härvid anförde styrelsen bl. a. följande:

«Enligt ovan berörda räkenskaper, vilka av tvenne personer genomgått och befunnits överensstämma med företedda verifikationer, varvid jämväl intygats, att någon som helst överbetalning ej förekommit, utan traktens pris tillämpats samt att av entreprenören själv levererad material och med egna hästar utförd körning upptagits till lägsta gängse pris, skulle Williams utgifter för de i entreprenaden ingående byggnadsarbetena sammanlagt vara 172,202:99 kronor. I denna summa ingå emellertid dels byggmästarens eget arvode, i räkenskaperna upptaget med 8,000 kr., dels ock ett belopp för reparationer vid ansvartidens slut, beräknat till 1,200 kr., vadan den verkliga kostnaden hittills uppgått till

kr. 172,202:99

minskat med

« 9,200:—

eller

Kr. 163,002:99

Drages härifrån vad entreprenören enligt kontrakt haft att uppbära eller

Kr. 152,320:—

skulle den verkliga förlusten på entreprenaden för närvarande uppgå till

Kr. 10,682:99

Därest entreprenörens underdåniga framställning vunne nådigt bifall och han tillerkändes merkostnadstillägg av

Kr. 15,000:—

skulle härav, sedan den nuvarande förlusten

« 10,682:99

blivit ersatt, återstå ett belopp av

Kr. 4,317:01

vilket av entreprenören kunde disponeras dels för reparationer vid ansvartidens slut, dels som eget arvode. Styrelsen finner för sin del detta belopp med hänsyn till entreprenadens omfattning och byggnadstidens längd ej vara oskäligt.»

Byggnadsstyrelsen, som utgav sitt utlåtande den 7 nov. 1918 fann visserligen icke någon omständighet, som *juridiskt* berättigade ett tillstyrkande av framställningen, men förklarade dock, att — för den händelse Kungl. Maj:t med hänsyn till det behjärtansvärda däri skulle finna skäl fästa avseende vid vad sökanden anfört — styrelsen fann det angivna beloppet skäligt.

Slutligen har statskontoret i utlåtande den 20 nov. 1918 bl. a. anfört, att William givetvis icke vore juridiskt berättigad att av staten erhålla någon som helst ersättning för den merkostnad, som utöver den beräknade uppkommit vid utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten, och det hade i liknande fall ansetts betänkligt att lämna ersättning för av entreprenör uppgiven förlust, såsom framginge av Kungl. Maj:ts den 24 maj 1918 meddelade beslut angående sökt ersättning åt Nya Asfaltaktiebolaget för ökade kostnader vid utförande av tekniska högskolans nybyggnad. Men statskontoret fortsätter:

»Emellertid är i nu förevarande fall tillförlitligen styrkt, att sökanden till följd av den under arbetets utförande inträdda högst avsevärda stegringen i arbets- och materialpriser gjort en direkt förlust å ifrågavarande entreprenader av 10,682 kronor 99 öre. Enligt statskontorets mening måste det anses billigt, att någon ersättning för denna förlust beredes sökanden, varemot hans begäran om ersättning, motsvarande dels det av honom för egen del beräknade arvode, dels beräknad reparationskostnad under ansvarstiden, icke synes böra bifallas. På grund härav ville statskontoret ifrågasätta, huruvida icke Eders Kungl. Maj:t täcktes finna skäl föreslå riksdagen medgiva, att ett avrundat belopp av 10,000 kronor må till sökanden utbetalas såsom ersättning för förlust vid utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten vid Bona, ävensom för ändamålet å extra stat under riksstatens andra huvudtitel anvisa ett anslag till motsvarande belopp.»

Kungl. Maj:t beslöt emellertid att icke bifalla den av byggmästare William gjorda framställningen.

Under sådant förhållande återstår endast att vända sig till riksdagen i hopp om att densamma skall taga hänsyn till de starka billighetsskäl som speciellt i detta avseende kunna anföras och som ju också varit bestämmande för de hörda myndigheterna. Ytterligare må anmärkas, att — enligt vad som inhämtats — vid beredningen inom justitiedepartementet den åsikten förefunnits, att — därest över huvud taget undantag skulle göras från principen, att ersättning icke i dylika fall kunde lämnas — alla skäl talade för, att Williams ansökan skulle beviljas. När Kungl.

Må det oaktat avvisade densamma, berodde det givetvis därpå, att jämväl alla andra framställningar av denna art av principiella skäl avslagits.

Riksdagen har emellertid för sin del genom sitt beslut i en liknande fråga vid 1919 års lagtima riksdag på statsutskottets tillstyrkan anslutit sig till den meningen, att där alldeles speciella orsaker föreligga den allmänna principen icke finge förhindra, att man också toge hänsyn till starka billighetsskäl. Och att sådana i detta fall i alldeles särskild grad föreligga, framgår ostridigt av handlingarna och bestyrkes av de hörda myndigheterna. Ehuru det i och för sig icke kan få vara avgörande, erinras också om, att den summa det här gäller är relativt blygsam.

Ytterligare må framhållas att byggmästare William, i olikhet mot de flesta andra entreprenörer, icke genom tidigare entreprenader varit i tillfälle att göra förtjänster som i någon mån kunnat hålla honom skadeslös för de lidna förlusterna. För honom betyder därför ett avslag betydligt mera än för andra. Till hans förmån talar även den omständigheten, att han enligt avsyningsinstrumentet ytterligt samvetsgrant i alla detaljer bemödat sig om att utföra arbetet, även sedan det blivit honom klart, att prisfördyringarne och andra motigheter, strejk m. m., skulle komma att kullkasta kostnadsberäkningarna.

Under sådant förhållande synes det vara staten värdigt, att icke låta honom alldeles ensam bära följderna av en inträdd kris, som han lika litet som någon annan var i stånd att på förhand beräkna.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen för sin del måtte tillerkänna byggmästare F. William i Motala i ersättning för lidna förluster vid utförande av ovan omförmälda byggnadsarbeten vid uppfostringsanstalten å Bona ett belopp å kronor femton tusen (15,000).

Stockholm den 22 januari 1920.

August Ljunggren.

Axel Träff.

Bilaga.

Avskrift.

Till KONUNGEN.

Genom entreprenadkontrakt av den 25 sept. 1916, å Kungl. Maj:ts vägnar undertecknat av styrelsen för Statens uppfostringsanstalt å Bona, hade undertecknad åtagit sig att uppföra en skolhusbyggnad å Bona för sammanlagt 84,500 kronor. (Bil. A.)

Vid kontraktet var fogat följande handlingar:

a) Formulär för anbud (Bil. B.). b) Prislista att lända till efterrättelse för överarbeten eller avdrag vid skolhusbyggnaden (Bil. C.) c) Arbetsbeskrivning (Bil. D.) d) P. M. för ändring av arbetsbeskrivning (Bil. E.).

Samma dag den 25 sept. 1916 upprättades kontrakt för inredning i bostadslägenheterna i elevbyggnaderna (i enlighet med vid kontraktet fogade ritningar) av sovsalar för elever (Bil. F.) och till ett pris av kronor 11,120. Till kontraktet av den 25 sept. hade fogats arbetsbeskrivning över förändring av byggnadens bottenvåning (Bil. G.).

Den 7 maj 1917 upprättades kontrakt rörande inredning i skolhusbyggnadens vindsvåning av en lägenhet om två rum och kök samt tvenne enkelrum m. m. för ett pris av kronor 4,000 (Bil. H.).

Den 17 juli 1917 upprättades kontrakt angående uppförande av sjukstuga samt utförande av diverse andra arbeten för ett sammanlagt pris av kronor 51,000 (Bil. I.).

Den 10 oktober 1917 träffades avtal bl. a. om inredning av två rum och tambur för ett pris av kronor 1,700 (Bil. J.).

Avsyningsinstrumenten av den 28 dec. 1917 (Bil. K.) och den 27 juni 1918 (Bil. L.) ävensom till kontrakten hörande ritningar (Bil. M) biläggas.

På grund av strejker samt svårigheter med anskaffning av mat för arbetarna, som på grund härav vid vissa tillfällen ej kunnat anställas, hava arbetena blivit något försenade utöver den tid, som angivits i kontrakten. Härtill har även bidragit den omständigheten, att i avseende på skolhusbyggnaden sex rum tillkommit, som icke förut voro avtalade.

Såsom är allmänt känt hava sedan sept. 1916 oerhörda prisstegringar ägt rum såväl med avseende på materialier som arbetslöner. Därest dessa prisstegringar kunnat förutses, så hade givetvis entreprenadsummorna blivit helt andra än de i kontrakten bestämda eller också hade i dessa kontrakt sådana förbehåll blivit gjorda, att gottgörelse för uppkommande merkostnader kunnat utbetalas. Att redan med de i sept. 1916 rådande priserna entreprenaden blivit hårt »pressad»

framgick av den omständigheten, att skolhusbygget icke mindre än tre gånger varit föremål för infordrade anbud, innan kontrakt kunde upprättas, och att detta oaktat priset måste sättas högre än som motsvarades av tillgängliga anslag.

Nu lyckades det undertecknad att i någon mån neutralisera verkningarna av prisstegringen genom att omedelbart inköpa en stor del materialier. Likaledes kunde en hel del arbeten utföras för de i prislistan angivna priserna. Men ungefär hälften av arbetslönerna överstiga de beräknade med cirka 50 procent, vartill kommer, att priserna å de materialier, som ej kunnat omedelbart inköpas, ökats med cirka 100 procent. Enbart entreprenaden av den 7 maj 1917 (Bil. H.) har åsamkat mig en förlust av minst 100 procent av entreprenadsumman, d. v. s. med kronor 4,000, detta beroende på den alldeles särskilda prisstegringen å de materialier, som för ifrågavarande arbeten påkallades.

Även de svåra och dyra kommunikationerna till bygget hava inverkat på prisfördyringen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, torde det få anses såsom förenat med rättvisa och billighet att de mig åsamkade förlusterna i någon mån gottgöras. Givetvis kan jag icke göra anspråk på att hållas fullständigt skadeslös, eftersom jag själv bort kunna förutse den risk, som eventuellt uppkommande starka prisstegringar skulle medföra. Men då jag under dessa förhållanden påkallar ett dyrtidstillägg av cirka 10 procent av hela entreprenadsumman eller kronor (15,000) femton tusen, så vågar jag hoppas, att detta icke må kunna anses såsom oskäligt.

I enlighet härmed och åberopande mig i övrigt på bilagda handlingar får jag härmed i underdånighet anhålla,

att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att ett merkostnadstillägg å kronor femton tusen (15,000) må tillerkännas mig utöver de i bilagda kontrakt angivna entreprenadsummorna å sammanlagt kronor etthundrafemtio två tusen trehundra tjugu (152,320).

Motala den 23 september 1918.

Underdånigst:

F. William.

Entreprenör.

Anm. De i ovanstående inlaga nämnda bilagorna äro ej avlämnade till tryckning.
